

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Відокремлений структурний підрозділ
«Педагогічний фаховий коледж
Львівського національного університету імені Івана Франка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. директора О. І. Сурмач

«31» серпня 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціальна робота в умовах надзвичайних ситуацій

Назва

Галузь знань **23 Соціальна робота**

Спеціальність **231 «Соціальна робота»**

Шифр Назва

Статус дисципліни вибіркова

Нормативна (вибіркова)

Циклова комісія **викладачів педагогічно-психологічних і соціальних дисциплін**

Дані про вивчення дисципліни

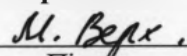
Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисциплін	Кількість годин						Вид семестрового контролю		
				Аудиторні заняття					Самостійна робота	Курсова робота	Залік	Екзамен
				Кредити ЄКТС	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття				
Денна	II	IV	90/3	40	20			20	50		IV	
Заочна												

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми та навчального плану підготовки

фахового молодшого бакалавра

Освітньо-професійний ступінь

Розробник:

Підпис

М. Р. Верхоляк

Ініціали та прізвище викладача (науковий ступінь та вчене звання)

Затверджено на засіданні циклової комісії викладачів педагогічно-психологічних і соціальних дисциплін.

Протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.

Голова циклової комісії Р. Р. Михайлишин

Ініціали та прізвище

Схвалено на засіданні Педагогічної ради Коледжу.

Протокол № 1 від 31 серпня 2021 р.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: підготовка майбутніх соціальних працівників до практичної роботи в системі психічного здоров'я та психосоціальної підтримки з посилення адаптивних можливостей у людей, які постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій, а також зміцнення резилієнс малих груп та місцевих громад.

Предмет: аналіз наукових теорій поведінки людини в умовах надзвичайної ситуації; основні чинники, які впливають на дану поведінку; а також прикладні аспекти зазначеної проблеми і формування навичок надання допомоги особам, що зазнали психічної травми.

Завдання:

- ознайомити з основними підходами та стратегіями роботи в умовах надзвичайних ситуацій;
- розглянути поняття «резилієнс» на індивідуальному (персональному) та груповому рівнях, а також на рівні громади;
- ознайомити з базовими принципами психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайних ситуацій та відповідними стратегіями та інтервенціями з урахуванням потреб і ресурсів клієнтів;
- розвинути навички застосування принципів психосоціальної підтримки та базових підходів у роботі з клієнтами.

Заплановані результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- поняття надзвичайної ситуації;
- основні підходи та стратегії роботи в надзвичайних ситуаціях;
- поняття «резилієнс» та історія його розвитку;
- підходи до вивчення резилієнса;
- класифікація екстремальних ситуацій;
- основні принципи психосоціальної підтримки;
- класифікація психогенних станів;
- основні ознаки психологічних криз;
- методи дослідження психогеній;
- поняття психологічної безпеки та базові потреби;
- форми соціальної роботи з підтримки громади та сім'ї;
- етичні правила соціальної роботи;
- підходи у роботі з психогенними реакціями.

вміти:

- визначати стратегії та підходи соціальної роботи, які доцільно застосовувати на різних етапах надзвичайних ситуацій;
- аналізувати та визначати ресурси резилієнс на рівні людини, родини, організації, громади в умовах надзвичайних ситуацій;
- здійснювати інтервенції з відновлення базової безпеки та захисту прав, інтервенції з відновлення сімейних стосунків та мобілізації громади;

- перенаправляти клієнтів згідно з базовими положеннями, механізмом та формою перенаправлення;
- формувати вміння, необхідні для організації та планування корекційних занять з людьми, які постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій;
- застосовувати методики психотерапевтичного впливу;
- формувати вміння проводити корекційну роботу з різними категоріями людей, що мають проблеми адаптації в соціумі внаслідок надзвичайних ситуацій;
- формувати вміння впровадження спеціальних технологій та соціальної корекції в професійну діяльність особистості та діяльність установ соціальної сфери.

Студент набуде компетентності:

1. Загальні компетентності:

- ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 7. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- ЗК 8. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

2. Спеціальні компетентності:

- СК 2. Розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.
- СК 7. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи.
- СК 8. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.
- СК 9. Здатність застосовувати сучасні технології та методи професійної діяльності.
- СК 10. Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.

3. Програмні результати навчання:

- РН 1. Здійснювати пошук, аналіз та оброблення інформації для розв'язання професійних завдань.
- РН 10. Організовувати заходи з реабілітації, реінтеграції, соціальної адаптації осіб.
- РН 11. Визначати зміст співпраці та залучати ресурси для задоволення потреб осіб та розв'язання їх проблем.
- РН 12. Знаходити рішення для покращення соціального добробуту і соціальної безпеки громадян.
- РН 13. Визначати зміст і види співпраці з представниками різних професій, груп, громад у професійній діяльності.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин									
	Денна форма навч.					Заочна форма навч.				
	Усього	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні (семін.) заняття	СРС	Усього	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні (семін.) заняття	СРС
IV семестр										
Змістовий модуль 1. Загальні принципи соціальної роботи в умовах надзвичайних ситуацій										
Тема 1. Надзвичайні ситуації та їхній вплив на людину, родину, громаду.	9	2		2	5					
Тема 2. Підходи та стратегії роботи в умовах надзвичайних ситуацій.	9	2		2	5					
Тема 3. Принципи соціальної роботи та психосоціальної підтримки у надзвичайних ситуаціях.	9	2		2	5					
Тема 4. Психогенні реакції і розлади, що виникають в екстремальних ситуаціях під час бойових дій.	7	2			5					
Тема 5. Основні методи дослідження психогеній у надзвичайних ситуаціях.	9	2		2	5					
Модульна контрольна	2			2						

робота №1										
Змістовий модуль 2. Практичні аспекти соціальної роботи у надзвичайних ситуаціях										
Тема 6. Особливості психосоціальної допомоги різним верствам населення.	9	2		2	5					
Тема 7. Підтримка громади і сім'ї.	9	2		2	5					
Тема 8. Перенаправлення клієнтів у роботі соціального працівника.	9	2		2	5					
Тема 9. Категорії клієнтів фахівця із соціальної роботи в громаді.	9	2		2	5					
Тема 10. Підходи у роботі з психогенними реакціями, що виникають в екстремальних умовах стихійного лиха, катастрофах.	7	2			5					
Модульна контрольна робота №2	2			2						
Разом за IV семестр	90	20		20	50					

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Зміст лекційного курсу для студентів денної форми навчання
IV семестр**

№ з/п	Перелік тем лекцій	Кількість годин
1.	Тема 1. Надзвичайні ситуації та їхній вплив на людину, родину, громаду. Поняття надзвичайної ситуації. Теоретичні основи особливостей поведінки людини в екстремальній ситуації. Класифікація екстремальних ситуацій в сучасній психології екстремальності.	2
2.	Тема 2. Підходи та стратегії роботи в умовах надзвичайних ситуацій. Основні підходи та стратегії роботи в надзвичайних ситуаціях. Поняття «резилієнс» та історія його розвитку. Підходи до вивчення резилієнс. Рівні резилієнс та підходи до її вимірювання.	2
3.	Тема 3. Принципи соціальної роботи та психосоціальної підтримки у надзвичайних ситуаціях. Поняття та історія формування основних принципів психо-	2

	соціальної підтримки. Основні принципи психосоціальної підтримки. Піраміда інтервенцій у надзвичайних ситуаціях. Класифікація психогенних станів, що виникають у надзвичайних та екстремальних ситуаціях. Особливості соціальної роботи та соціально-психологічної підтримки різних верств населення.	
4.	Тема 4. Психогенні реакції і розлади, що виникають в екстремальних ситуаціях під час бойових дій. Основні ознаки психологічної кризи. Характеристика ознак психологічної кризи за Б.Колодзіним. Характеристика ознак психологічної кризи за Ф. Пьюселіком. Панічні розлади як наслідок впливу екстремальної ситуації.	2
5.	Тема 5. Основні методи дослідження психогеній у надзвичайних ситуаціях. Метод спостереження в діагностиці психогенній. Метод клінічного інтерв'ю в діагностиці психогенній. Метод тестів в діагностиці психогенній. Додаткові методи дослідження психогеній у родині, громаді. Проективні методи дослідження особистості на предмет психічних розладів та психогеній.	2
6.	Тема 6. Особливості психосоціальної допомоги різним верствам населення. Особливості реагування на надзвичайні події різних вікових груп. Особливості надання першої психологічної допомоги постраждалим від катастроф чи надзвичайних ситуацій відповідно до вікового періоду: психосоціальна допомога дітям дошкільного віку; психосоціальна допомога дітям шкільного віку; психосоціальна допомога підліткам; психосоціальна допомога особам зрілого віку.	2
7.	Тема 7. Підтримка громади і сім'ї. Форми соціальної роботи з підтримки громади та сім'ї: громадські, культурні, освітні, батьківські заходи, просвітницька діяльність. Діалоги внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та місцевих громад. Організація простору дитячого та сімейного розвитку та розвантаження. Створення сприятливих умов для мобілізації громад у надзвичайних ситуаціях. Громадські організації, їх структура та роль у наданні соціальних послуг населенню. Комунікаційна стратегія у громаді як спосіб налагодження діалогу. Механізми мобілізації громади та мотивації особистості.	2
8.	Тема 8. Перенаправлення клієнтів у роботі соціального працівника. Етичні правила соціальної роботи, психологічна допомога, перенаправлення у системі психосоціальної роботи. Перенаправлення та його основні етапи. Етичні та методологічні аспекти перенаправлення клієнтів фахівця з соціальної роботи. Етичні аспекти діяльності фахівця із соціальної роботи. Особливості співпраці з різними урядовими та неурядовими організаціями у процесі надання соціальної допомоги населенню.	2

	Особливості скерування клієнтів фахівців із соціальної роботи до медичних закладів, до юридичних установ, до психологів та\або психіатричних закладів.	
9.	Тема 9. Категорії клієнтів фахівця із соціальної роботи в громаді. Характеристика об'єкту і суб'єкту соціальної роботи в громаді. Типологія клієнтів фахівця із соціальної роботи. Основні підходи до роботи з окремою категорією клієнтів фахівця із соціальної роботи. Ризики у професійній діяльності соціального працівника у роботі з різними категоріями у громаді.	2
10.	Тема 10. Підходи у роботі з психогенними реакціями, що виникають в екстремальних умовах стихійного лиха, катастрофах. Біхевіористичний підхід в роботі з наслідками психотравми в умовах надзвичайних ситуацій: основні поняття, принципи соціальної роботи, техніки психосоціальної роботи. Психодинамічний підхід в роботі з наслідками психотравми в умовах надзвичайних ситуацій: основні поняття, принципи соціальної роботи, техніки психосоціальної роботи. Екзистенційний підхід та гуманістичний напрямок в роботі з наслідками психотравми в умовах надзвичайних ситуацій: основні поняття, принципи соціальної роботи, техніки психосоціальної роботи. Гуманістичний напрямок у соціальній роботі. Особливості застосування гуманістичного підходу у соціальній роботі при надзвичайних ситуаціях.	2
	Разом за IV семестр	20

**Перелік практичних (семінарських) занять
для студентів денної форми навчання
IV семестр**

№ з/п	Тема практичного (семінарського) заняття	Кількість годин
1.	Надзвичайні ситуації та їхній вплив на людину, родину, громаду.	2
2.	Підходи та стратегії роботи в умовах надзвичайних ситуацій.	2
3.	Принципи соціальної роботи та психосоціальної підтримки у надзвичайних ситуаціях.	2
4.	Основні методи дослідження психогеній у надзвичайних ситуаціях.	2
5.	Модульна контрольна робота №1	2
6.	Особливості психосоціальної допомоги різним верствам населення.	2
7.	Підтримка громади і сім'ї.	2
8.	Перенаправлення клієнтів у роботі соціального працівника.	2
9.	Категорії клієнтів фахівця із соціальної роботи в громаді.	2
10.	Модульна контрольна робота №2	2

	Разом за IV семестр	20
Самостійна робота		
Номер тижня	Тема самостійної роботи	Кількість годин
1.	Вплив надзвичайних ситуацій на людину, родину, громаду. Підходи та стратегії роботи в умовах надзвичайних ситуацій.	10
2.	Інтервенції з психічного здоров'я та соціальної підтримки на рівні людини, родини та місцевої громади.	10
3.	Особливості психосоціальної допомоги різним верствам населення.	10
4.	Перенаправлення клієнтів у роботі соціального працівника.	10
5.	Підходи у роботі з психогенними реакціями, що виникають в екстремальних умовах стихійного лиха, катастрофах.	10
	Разом за IV семестр	50

4. ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНЕСЕНО НА ЗАЛІК З ДИСЦИПЛІНИ

1. Теоретичні основи особливостей поведінки людини в екстремальній ситуації.
2. Класифікація екстремальних ситуацій в сучасній психології екстремальності.
3. Історія виникнення психології екстремальності, як окремого напрямку в практичній психології.
4. Поняття про психічну травму, як наслідок перебування людини в екстремальній ситуації.
5. Основні напрямки вивчення екстремальних ситуацій та їх наслідків.
6. Психогенні реакції і розлади, що виникають в екстремальних умовах стихійного лиха, катастрофах та під час терористичних актів.
7. Поняття про психічні реакції на екстремальну ситуацію та психічні розлади організму людини.
8. Види екстремальних умов під час стихійного лиха.
9. Види екстремальних умов при катастрофах та під час ведення бойових дій.
10. Стратегія поведінки людини в умовах екстремальної ситуації.
11. Психогенні реакції і розлади, що виникають в екстремальних ситуаціях під час бойових дій.
12. Форми емоційної напруги, що виникають в екстремальних ситуаціях під час ведення бойових дій.
13. Явище агресії, аутоагресії та депресії, що виникають в екстремальних ситуаціях під час ведення бойових дій.
14. Паніка, як соціально-психологічне явище та стан індивіда.
15. Типологія паніки, причини її виникнення та форми прояву.
16. Види психогеній, що виникають як наслідок екстремальних ситуацій.
17. Особливості та специфіка роботи соціального працівника з людьми, що гостро пережили екстремальні ситуації.

18. Психогенії при гострих життєвонебезпечних ситуаціях.
19. Характеристика нав'язливих страхів та фобій, як наслідок впливу життєво небезпечних ситуацій.
20. Інстинкт самозбереження, як форма реакції на життєво небезпечну ситуацію.
21. Деонтологічний підхід до жертв, що зазнали психічної травми внаслідок екстремальної ситуації.
22. Поняття позитивного емоційно-психологічного клімату та особливості умов його створення.
23. Використання елементів релаксації та медитації в роботі з людьми, що перебували в умовах екстремальної ситуації.
24. Форми та прийоми зняття емоційної напруги в умовах реабілітаційного центру.
25. Деонтологічний підхід до жертв, що зазнали психічної травми внаслідок екстремальної ситуації.

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекція, дискусія, виступи, бесіда, презентації, вправи, кейси, метод проектів.

6. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточне оцінювання в балах (усні відповіді на семінарському занятті, виконання тестових завдань, індивідуальних письмових завдань, виконання практичних робіт, модульні контрольні роботи, залік)

7. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль знань здобувачів відбувається під час проведення семінарських занять. Модульний контроль проводиться 2 рази впродовж семестру. Семестр закінчується здачею заліку з навчальної дисципліни. Оцінювання знань за навчальною дисципліною відбувається на підставі накопичених балів за результатами поточного та підсумкового контролю всіх видів згідно зі шкалою оцінювання.

Оцінювання знань здобувачів здійснюється впродовж семестру за 100-бальною шкалою за такими видами робіт:

модульні контрольні роботи. Програмою передбачено дві модульні контрольні роботи. Здобувач за одну роботу може отримати максимально 20 балів (20x2=40);

семінарські заняття. За виконання семінарських занять здобувач може впродовж семестру отримати 60 балів. Програмою передбачено 8 семінарських занять (4 теми по 10 балів, 4 теми по 5 балів).

Очікується, що письмові роботи здобувачів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями і характеризуватимуться самостійністю суджень та вмінням робити власні висновки. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для незарахування викладачем, незалежно від масштабу плагіату, обману.

Література. Уся література, яку здобувачі не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем, виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Здобувач заохочується до використання також й іншої літератури, якої немає серед рекомендованих.

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Поточне тестування та самостійна робота										Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	МКР	T5	T6	T7	T8	МКР	100
5	5	5	5	20	10	10	10	10	20	

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка в балах	ECTS	Визначення	Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку (національна Шкала)	Залік
90-100	A	Відмінно	Відмінно	Зараховано
81-89	B	Дуже добре	Добре	
71-80	C	Добре		
61-70	D	Задовільно	Задовільно	
51-60	E	Достатньо		
21-50	FX	Незадовільно	Незадовільно	Не зараховано
0-20	F	Незадовільно	Незадовільно	Не зараховано

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Опорні конспекти лекцій, електронні презентації, комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (плани семінарських занять, виконання завдань самостійної роботи, перелік літератури, плани практичних занять), тестові завдання, перелік питань до заліку.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Безпека існування людини в навколишньому середовищі. Модуль 1. Цивільний захист. Навч.-метод. посіб. для студ. пед. закл. вищ. освіти / С. В. Бережна, М. В. Васильєва, В. О. Микитюк, С. О. Микитюк. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків : ХНПУ, 2021. 184 с.
2. Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації : [пер. з англ.] / Міжвідомчий постійний комітет. Київ : Унів. вид-во Пульсари, 2017. 216 с.
3. Килівник А.М. Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Соціальна робота з постраждалими від катастроф і надзвичайних ситуацій» (для студентів з галузі знань 23 Соціальна робота спеціальності 231 Соціальна робота). Вінниця, 2019. 34 с.
4. Острова О.О. Перспективи розвитку соціальної роботи в сучасних реаліях України. Соціальна робота в Україні : основні напрями, проблеми та перспективи розвитку : [Текст]. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 28 квітня 2016. Дніпропетровськ, 2016. 147 с.

Допоміжна:

1. Методичні рекомендації щодо надання першої психологічної допомоги переміщеним особам / [за заг. ред. О. Л. Іванової ; упоряд.: І. Я. Пінчук, О. О. Хаустова, Н. М. Степанова, А. В. Чайка, А. О. Пінчук]. Київ : [б. в.], 2014. 44 с.
2. Картування послуг для груп, вразливих до інфікування ВІЛ, у п'яти областях України: Дніпропетровській, Львівській, Миколаївській, Одеській та Чернігівській / О. Дорошенко, Н. Калягіна, К. Паркер, І. Шваб. Київ. РАСТ, 2014. 120 с.
3. Кейс-менеджмент внутрішньо переміщених осіб : метод. рек. / авт.-упоряд. Гусак Н. Є. Київ. [б. в.], 2015. 62 с.

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Шклярська О. Психологічна пружність – запорука виживання під час війни URL: http://www.aratta-ukraine.com/text_ua.php?id=3373 (дата звернення: 24.11.2021).
2. Картування послуг для груп, вразливих до інфікування ВІЛ, у п'яти областях України: Дніпропетровській, Львівській, Миколаївській, Одеській та Чернігівській/ О. Дорошенко, Н. Калягіна, К. Паркер, І. Шваб. URL: <http://respond.pactukraine.org.ua/file/29u.pdf> (дата звернення: 24.11.2021).

3. Державний стандарт соціальної послуги кризового та екстреного втручання від 01.07.2016 р. № 716. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-16#Text> (дата звернення: 24.11.2021).